กาลเวลาที่ผันเปลี่ยน... สู่กาลเกษียณอายุราชการ

พลโท ชัยวิทย์ ชยาภินันท์
ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๙ ความว่า **"ข้าราชการซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้ว เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์"** จึงเป็นการบ่งบอกถึงหลักการที่ว่า ผู้สูงอายุหรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ถ้าหากได้รับราชการมาจนครบอายุ ๖๐ ปี ก็จะต้องเกษียณอายุตามระเบียบของทางราชการ และเป็นการพ้นภาระหน้าที่จากตำแหน่งที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ทั้งยังเป็นแนวทางตามการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๒๕ ที่จัดขึ้น ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ซึ่งได้กำหนดให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุ (Elderly) ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก

แนวทางดังกล่าว จึงเป็นบทบัญญัติสากลและเป็นบทบัญญัติตามกฎหมายที่จะต้องกำหนดให้ผู้ที่มีอายุครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ จะต้องเกษียณอายุราชการในวันที่ ๓๐ กันยายน ของปีที่อายุครบตามที่กฎหมายกำหนดหรือเป็นไปตามแนวทางการรับราชการ ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ต่างยืนยันว่า ผู้สูงอายุยังมีศักยภาพ มีความพร้อมในการทำงาน หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ก็ตาม แต่เนื่องจากในอดีตที่วิทยาการทางการแพทย์ยังไม่ก้าวหน้า อายุเฉลี่ยของคนจึงไม่สูงมากนัก สำหรับคนที่มีอายุยืนยาวถึง ๖๐ ปี ถือได้ว่าเป็นผู้มีบุญและมีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งในทางพุทธศาสนาจึงมีคติการทำบุญอายุวัฒนมงคลเมื่อมีอายุ ๖๐ ปี และคติของชาวจีนจึงมักมีการการจัดงานฉลองที่เรียกว่า **"แซยิด"** ที่แปลว่า ฉลองวันเกิดตั้งแต่ ๕ รอบของอายุ เป็นต้นไป

แต่ในยุคปัจจุบัน ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปี จำนวนไม่น้อยที่ยังมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง มีจิตใจที่แจ่มใส และยังสามารถทำงานต่อไปได้อีก ก็ยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ก็คงยอมปฏิบัติตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ของสังคม จึงทำให้การเกษียณอายุราชการเป็นห้วงเวลาของการพักผ่อน วางภาระการงาน และปลดปล่อยตัวเองจากความรับผิดชอบตามหน้าที่การงาน เพื่อแสวงหาความสุขความสงบในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ จึงถือว่าการเกษียณอายุราชการ คือ การปลดเปลื้องภารกิจและความรับผิดชอบที่เคยแบกไว้อย่างหนักอึ้งออกจากบ่า ปลีกตัวออกจากสังคมและสิ่งแวดล้อมเดิมที่เคยคุ้นชินมานับสิบปี ทั้งที่เป็นสถานที่ทำงาน ภาระความรับผิดชอบของงาน เพื่อนร่วมงาน และบรรยากาศเก่าๆ ที่เคยดำรงชีวิตมา ทั้งที่เคยสร้างความสุข และสร้างภาระมาในอดีตให้จางหายไปจากร่างกาย และคงเหลือไว้เพียงความทรงจำในอดีต

ผู้ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่การเกษียณอายุราชการหลายท่านอาจจะเคยมีความทรงจำดีๆ ที่อยากจดจำและพูดถึงด้วยรอยยิ้มแห่งความภาคภูมิใจกับคน กับงาน กับสถานที่ และกับเรื่องราวที่เป็นภาพความหลังในอดีต แต่ในบางกรณีก็อาจเป็นสิ่งที่อยากให้

ลืมเลือนไปจากความทรงจำเพราะอาจเป็นเรื่องที่เคยพลาดพลั้งหรือเคยกระทบกระทั่งกับคนอื่น หรือเคยกระทบกระเทือนจิตใจมาก่อน

สิ่งสำคัญที่จะต้องกล่าวถึงและไม่ควรจะหลงลืมกันไปในสังคมคนรุ่นใหม่ ก็คือ ขอให้พึงตระหนักถึงความสามารถของผู้สูงอายุในสังคมไทยที่ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ครั้งอดีตว่า ผู้สูงอายุคือทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า มีประสบการณ์ชีวิต และประสบการณ์การทำงานที่สั่งสมไว้ในตัวบุคคลที่ได้ทำงานมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญที่เคยดำรงบทบาทในการเป็นผู้นำด้านต่างๆ อาทิ บทบาทของการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในวิชาชีพด้านต่างๆ บทบาทในฐานะผู้นำทางกิจกรรมของศาสนา บทบาทของผู้นำทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี บทบาทของผู้นำทางการเมือง บทบาทของผู้นำทางด้านสาธารณสุข และอื่นๆ

กล่าวได้ว่า การปฏิบัติราชการของผู้ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่การเกษียณอายุราชการในอดีต หลายต่อหลายท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการมาด้วยความเสียสละ หมั่นเพียร ท่านเหล่านี้ยังได้ศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองพร้อมกับปรับปรุงวิธีการทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อทางราชการ เคยเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและกำลังใจให้กับเพื่อนร่วมงาน เพื่อนรุ่นน้องและผู้ใต้บังคับบัญชา ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีบนความมีจิตวิญญาณของความเป็นทหาร ดำรงจรรยาบรรณในสายวิทยาการ ซึ่งหลายท่านก็สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อนรุ่นน้องและผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี และยังมีเรื่องราวดีๆ อีกมากมายให้ตราตรึงและจารึกอยู่ในความทรงจำของกำลังพลในหน่วยงานและสังคมทั่วไปอีกนาน

อย่างไรก็ตาม การเกษียณอายุราชการถือได้ว่าเป็นอีกปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตการรับราชการ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ข้าราชการทุกท่านไม่ว่าเป็นข้าราชการในภาคส่วนใด ก็จะต้องประสบโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ คือ การวางแผนชีวิตในวัยหลังเกษียณอายุราชการ ซึ่งจะเป็นเสมือนกุญแจสำคัญที่ไขสู่ประตูแห่งความสุขในชีวิตภายหลังจากที่ได้ประสบความสำเร็จในชีวิตมาแล้ว โดยเมื่อคนเราเกษียณอายุราชการแล้ว ถือเป็นโอกาสใหม่อีกครั้งที่จะได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิต โดยพึงตระหนักถึงเรื่องสำคัญที่จะต้องประสบเมื่อถึงวัยเกษียณอายุราชการ กล่าวคือ

๑. เรื่องของสุขภาพอนามัย เนื่องจากผู้เกษียณอายุราชการมักจะมีสุขภาพที่ร่วงโรยไปตามวันเวลา ตามวัย และตามสังขาร จึงควรหมั่นออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ โดยเลือกออกกำลังกายให้เหมาะสมกับตนเอง ตามความถนัด ตามสุขภาพ ได้สารพัดตามโอกาสและสถานที่ ซึ่งนอกจากจะทำให้ร่างกายแข็งแรงไม่มีอาการเจ็บป่วยแล้ว ยังส่งผลให้จิตใจแจ่มใส กระชุ่มกระชวย นอกจากนี้ยังควรดูแลความสะอาดและการแต่งเนื้อแต่งตัวให้สวยงาม สดชื่นเหมาะกับวัย เพราะจะช่วยทำให้จิตใจของท่านสดชื่นและสบายใจอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ตัวเองอีกด้วย ทั้งนี้สิ่งสำคัญอีกประการ คือ การรักษาสุขภาพของท่านควรเป็นการตัดสินใจด้วยตัวท่านเอง ไม่ควรให้สังคมมาเป็นผู้กำหนด หรือไม่ควรนำตัวไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น

๒. เรื่องของเศรษฐกิจ ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าเมื่อท่านเกษียณอายุราชการไปแล้ว ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตามมา คือ รายได้ที่ลดลงในขณะที่รายจ่ายยังคงที่หรือมากกว่าเดิม จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนการเงินไว้ล่วงหน้า จัดทำประมาณการรายรับและรายจ่ายให้สมดุลกัน ด้วยการทำบัญชีหรือควบคุมค่าใช้จ่ายให้รัดกุม คำนึงถึงความพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย หรือไม่ใช้จ่ายในสิ่งไม่จำเป็น ตลอดจนควรมีการวางแผนการใช้เงินหรือการหาเงินตั้งแต่ก่อนเกษียณอายุราชการ เพื่อมิให้เกิดเป็นปัญหาครอบครัวในภายหลัง

๓. เรื่องของสังคมและจิตวิทยา ท่านผู้เกษียณอายุราชการไม่ควรแยกตัวออกจากสังคมหรือเก็บตัวเงียบอยู่แต่ในบ้านโดยไม่มีงานอดิเรก ซึ่งหากมีโอกาสก็ควรออกไปคบหาสมาคมกับมิตรสหายและนัดสังสรรค์กันบ้าง เพื่อให้ชีวิตสดชื่น ไม่เหี่ยวเฉา บางท่านอาจทำในสิ่งที่เคยคิดเคยฝันว่าจะทำมาก่อนแต่ยังไม่ได้ทำ อาทิ ศึกษาต่อในศาสตร์ต่างๆ หรือเดินทางไปท่องเที่ยว หรือบางท่านอาจศึกษาปฏิบัติในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา และควรใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวให้มาก และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในครอบครัวหรือสังคม

ดังนั้น แม้ว่ากาลเวลาจะแปรผันเปลี่ยนไปจนเข้าสู่วัยเกษียณอายุราชการ หากทุกท่านตั้งตนในสิ่งที่ถูกต้อง บนพื้นฐานของศีลธรรม จรรยาบรรณที่ดี และเป็นคนที่ผู้น้อยเคารพได้อย่างสนิทใจ สิ่งนี้ก็จะเป็นแนวทางให้ท่านผู้เกษียณอายุราชการ ได้ก้าวเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ที่สร้างความสุขกาย สบายใจ สร้างรากฐานที่ดีให้แก่ตัวท่านเองและครอบครัวอย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจตลอดไป ⊙